JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kostiainen, Emma

Title: Teoriaa ja käytäntöä vuorovaikutusosaamisen opettamisen tueksi

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © 2022 Emma Kostiainen

Rights: CC BY-NC-SA 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

Please cite the original version:

Kostiainen, E. (2022). Teoriaa ja käytäntöä vuorovaikutusosaamisen opettamisen tueksi. Prologi : viestinnän ja vuorovaikutuksen tieteellinen aikakauslehti, 18(1), 80-82. https://doi.org/10.33352/prlg.121490

Teoriaa ja käytäntöä vuorovaikutusosaamisen opettamisen tueksi

Emma Kostiainen

Viittausohje:

Kostiainen, E. (2022). Teoriaa ja käytäntöä vuorovaikutusosaamisen opettamisen tueksi. *Prologi – Viestinnän ja vuorovaikutuksen tieteellinen aikakauslehti*, *18*(1), 80–82. https://doi.org/10.33352/prlg.121490

To cite this article:

Kostiainen, E. (2022). Teoriaa ja käytäntöä vuorovaikutusosaamisen opettamisen tueksi [Theory and practice to support the teaching of interpersonal communication competence]. *Prologi – Journal of Communication and Social Interaction*, *18*(1), 80–82. https://doi.org/10.33352/prlg.121490

Prologi

– Viestinnän ja vuorovaikutuksen tieteellinen aikakauslehti

journal.fi/prologi/

ruotsiksi: Prologi – Tidskrift för Kommunikation och Social Interaktion
englanniksi: Prologi – Journal of Communication and Social Interaction

Julkaisija: Prologos ry.

Prologos

Avoin julkaisu / Open Access
ISSN 2342-3684 / verkko

Kirja-arvio

Prologi
80–82
https://doi.org/10.33352/prlg.121490

CC BY-NC-SA 4.0

Teoriaa ja käytäntöä vuorovaikutusosaamisen opettamisen tueksi

Emma Kostiainen
FT, yliopistonlehtori
Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos
emma.kostiainen@jyu.fi

ASIASANAT: vuorovaikutus, vuorovaikutusosaaminen, opettaminen, oppiminen

Kirja-arvio teoksesta: Suvi-Tuuli Murumäki & Heljä Haapamäki-Niemi (toim.) 2022. *Yhdessä – Näkökulmia vuorovaikutuksen oppimiseen ja opettamiseen*. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja 2022.

Uusimmassa Äidinkielen opettajain liiton vuosikirjassa tarkastellaan keskeisiä vuorovaikutuksen opettamiseen liittyviä teemoja ja kysymyksiä. Esimerkiksi pohditaan, miten vuorovaikutusosaaminen kulkee opetussuunnitelmissa ja oppimistavoitteissa lapsen ja nuoren opintopolulla. Miten palaute ja arviointi tukevat vuorovaikutusosaamisen kehittymistä? Mitä on vuorovaikutusosaaminen ryhmissä? Miten suunnitella ja toteuttaa käytännössä vuorovaikutusosaamisen opetusta? Mitä on tärkeää tiedostaa someviestinnästä? Teos tarjoaa erittäin hyödyllisiä tutkimukseen ja käytännön kokemuksiin perustuvia artikkeleita kaikille vuorovaikutusosaamisesta ja sen opettamisesta ja oppimisesta kiinnostuneille. Teoksen ovat toimittaneet Suvi-Tuuli Murumäki ja Heljä Haapamäki-Niemi.

Vuosikirja on rakenteeltaan selkeä ja sen kolme osaa rakentavat toisiaan sisällöllisesti täydentävän kokonaisuuden. Kirjan ensimmäisen osan neljässä puheenvuorossa tarkastellaan vuorovaikutuksen oppimisen ja opettamisen

lähtökohtia opetussuunnitelman ja tutkitun tiedon näkökulmista. Avauspuheenvuorossa Suvi-Tuuli Murumäki, Minna Harmanen ja Anna Rasa tarkastelevat taitavasti vuorovaikutusosaamista opetussuunnitelmien tavoitteena ja sisältönä eri koulumuodoissa, niin perusopetuksessa, lukiossa kuin ammatillisessa koulutuksessa. Vuorovaikutusosaamisen jatkumo eri koulumuodoissa kirkastuu lukijalle. Teksti tuo selkeyttä vuorovaikutusosaamisen, monilukutaidon ja laajan tekstikäsityksen yhteyksien tarkasteluun.

Tarja Valkosen puheenvuoro tarjoaa teoreettisesti ja käsitteellisesti rikkaan näkökulman palautteen ja arvioinnin merkityksestä vuorovaikutusosaamisen kehittymisessä ja kehittämisessä. Siinä tarkastellaan analyyttisesti sitä, kuinka vuorovaikutusosaaminen on luonteeltaan aina jonkun päätelmää tai arviota, jota määrittävät tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden kriteerit. Kirjoittajan tärkeä viesti on, että palaute ja arviointi on myös ensisijaisesti viestintää ja vuorovaikutusta. Valkonen esittää, että emme puhuisi palautteenannosta, vaan palautevuorovaikutuksesta.

Anne Laajalahti tarkastelee artikkelissaan vuorovaikutusosaamista ryhmässä. Ryhmän, ryhmäviestinnän ja vuorovaikutusosaamisen ulottuvuuksien, tietojen, taitojen, asenteiden sekä eettisyyden suhteet ja merkitykset jäsentyvät lukijalle selkeästi. Artikkelin lopussa on oivaltavasti koottu viisi konkreettista ohjetta, miten opettajat voivat hyödyntää ryhmistä ja vuorovaikutusosaamisesta olevaa teoreettista tietoa opetuskäytänteissään. Ohjeet ja listaukset vuorovaikutuksesta ovat usein liian yksinkertaistavia, mutta Laajalahti on laatinut erittäin hyödyllisen koosteen, mitä voi lämpimästi suositella opettajille myös yhdessä pohdittavaksi opetuksen suunnitteluun.

Merja Almonkari pohtii puheenvuorossaan, kuinka opettaja voi auttaa esiintymisjännityksestä kärsivää oppilasta. Tekstistä välittyy tärkeä ymmärrys siitä, kuinka jännittäminen on useimmille meistä tapa kokea vuorovaikutustilanteita. Jännittämisen kokemisesta ei tarvitse päästä kokonaan eroon, mutta siihen liittyvää ajattelua voi opetuksessa eri keinoin muuttaa ja suhteuttaa jännittämistä tarkoituksenmukaiseen mittakaavaan. Teksti tarjoaa opettajille tärkeää ymmärrystä jännittävän oppilaan mahdollisista suhtautumistavoista omaan jännittämiseensä sekä rohkaisevia esimerkkejä ja tutkimustuloksia myönteisten esiintymiskokemusten rakentamiseen.

Toisen osan viisi puheenvuoroa tarjoavat käytännössä koettuja ja kokeiltuja esimerkkejä vuorovaikutusosaamisen opettamisesta ja oppimisesta. Heljä Haapamäki-Niemi ja Ulla Koivukangas pohtivat vuorovaikutusta ja kaunokirjallisuutta yhdistäviä tehtäviä ja tarkastelevat niiden laatimisen haasteita opettajan näkökulmasta. He antavat runsaasti esimerkkejä käytännössä koetelluista hyvistä työtavoista ja tehtävistä. Kirjoittajat avaavat hyvin sitä, miten vuorovaikutusosaamisen tavoitteet, sisällöt ja arviointi suunnitellaan mielekkääksi kokonaisuudeksi sekä mikä on ryhmän merkitys oppimisessa.

Anna Rasa pohtii vuorovaikutuksen opettamisen alakohtaisuutta ja yhteistyötä ammattiaineiden opetuksen kanssa. Hän kiteyttää osuvasti, kuinka ammattiopistossa vuorovaikutuksen sisältöjen ja menetelmien muokkaaminen alakohtaiseksi voi olla oman työn suola ja jatkuva ilon aihe. Bussihalliin, lastauslaiturille ja korjaamohalliin siis, rohkaisee Rasa.

Merja Laine-Sjöström esittelee tiiviissä puheenvuorossaan yläkouluun soveltuvia ja hyväksi koettuja konkreettisia työskentelytapoja myön-

teisen viestijäkuvan rakentamiseen ja kannustavaan vertaispalautteeseen. Samaa tematiikkaa jatkaa Teresa Rautapään puheenvuoro, joka tarjoaa kiinnostavia näkökulmia viestintärohkeudesta ja esiintymistaidoista etäopetuksessa. Kokemuksista saa rohkaisua myös draaman hyödyntämiseen etäopetustilanteissa. Ruut Kaukinen tarkastelee vuorovaikutusosaamisen kehittymistä ammatillisessa opettajankoulutuksessa. Puheenvuoro keskittyy vuorovaikutusopintojen osaamisperusteisuuteen sekä erilaisiin tapoihin hankkia ja osoittaa vuorovaikutusosaamista. Toisen osan puheenvuorot keskustelevat hyvin ensimmäisen osan teoreettisten näkökulmien kanssa.

Kolmannen osan asiantuntijapuheenvuoroissa tartutaan tärkeisiin ajankohtaisiin vuorovaikutuksen ilmiöihin; vuorovaikutuksen analysointitaitoihin, koulukiusaamiseen ja someviestintään. Vilja Laaksosen puheenvuoro kirkastaa sitä, millaisia vuorovaikutuksen analysoinnin perustehtävät ja kohteet voisivat olla opetuksessa. Erityismaininnan ansaitsee kirjoittajan laatima taulukko vuorovaikutuksen analysointikohteista ja analyysissa huomioitavista asioista kahdessa vuorovaikutustilanteessa, tavoitteellisessa ryhmäkeskustelussa ja esiintymistilanteessa.

Pekka Isotalus tarkastelee vuorovaikutusosaamista sosiaalisessa mediassa. Hän korostaa osuvasti sitä, kuinka sosiaalisen median käyttö vaatii enemmän viestintäosaamista kuin teknistä osaamista ja on näin viestintätavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta vaativaa. Puheenvuorossa on hyvin jäsennetty vuorovaikutusosaamisen ulottuuksia someen soveltuvin käsittein. Somessa tarvitaan muun muassa turvallisuutta luovaa tietoa, kuuntelemista ja rakentavaa väittelyä. Sanna Herkama esittää puheenvuorossaan tärkeän kysymyksen: Mitä äidinkielen ja kirjallisuuden opettajan olisi hyvä tietää kiusaamisesta koulussa? Puheenvuoro ilmentää herättävällä tavalla, miten ohittamaton ilmiö kiusaaminen koulussa on. Tekstissä esitellään neljä tutkimusperustaista näkökulmaa kiusaamiseen sekä tarjotaan opettajille ajatuksia turvallisen oppimisympäristön rakentamiseen äidinkielen ja kirjallisuuden oppiaineen sisällöissä. Tärkeä viesti on myös se, että opettajan asenteilla on väliä.

Vuosikirjan päättävässä opetusministeriön tervehdyksessä tiivistyy vuorovaikutusosaamisen merkitys yhdenvertaisen yhteiskunnan rakentamisessa.

Opettajille teos tarjoaa arvokasta ja antoisaa materiaalia, sillä teoria ja käytäntö yhdistyvät mielekkäällä tavalla. Puheenvuoroista saa sekä vinkkejä suoraan sovellettavaksi että ajatuksia hautumaan vuorovaikutusosaamisen opettamisen kehittämiseen. Läpi teoksen kulkee myös tärkeä ymmärrys siitä, kuinka merkityksellistä on tukea oppijoiden myönteistä viestijäkuvaa ja luottamusta omaan osaamiseen: vuorovaikutusosaaminen luo hyvinvointia sekä taitoa pärjätä elämässä ja ihmissuhteissa.

Kokonaisuutena teoksesta välittyy myös vahvasti se, että laadukas vuorovaikutuksen oppiminen ja opettaminen edellyttää asianmukaista teoreettista ja käsitteellistä perehtymistä. Tällöin voidaan toteuttaa kiehtovia ja merkityksellisiä oppimisen kokemuksia. Vuosikirjassa sen artikkeleita ja puheenvuoroja yhdistävä teema kiteytyykin kirjan nimessä – Yhdessä. Ymmärrystä vuorovaikutusosaamisen opettamisesta ja oppimisesta rakennetaan yhdessä tutkijoiden, opettajien ja oppijoiden kanssa.

TITLE AND KEYWORDS IN ENGLISH:
Theory and practice to support the teaching of interpersonal communication competence
KEYWORDS: : interaction, interpersonal communication competence, teaching, learning